



[\[เหตุแห่งความสงสัย\]](#) [\[พุทธโบราณสถาน\]](#) [\[ภูมิศาสตร์\]](#) [\[พุทธสถาปัตยกรรม\]](#) [\[วิถีชีวิตในสมัยพุทธกาล\]](#) [\[ภาษาสมัยพุทธกาล\]](#)

[<<<\[หน้าบ้าน\]](#) [\[ขนบธรรมเนียมประเพณี\]](#) [\[ด่านาน/พงศาวดาร\]](#) [\[ข้อสังเกตเพิ่มเติม\]](#) [<<<\[หน้าแรกภาษาไทย\]](#)

ประมวลภาพถ่ายเอกสารสำคัญที่แสดงว่า ชมพูทวีปอยู่ในดินแดน
สุวรรณภูมิ

หลักฐานใน "พระราชพงศาวดารกรุงเก่า" ที่แสดงว่า
ชมพูทวีปอยู่ในสุวรรณภูมิ

หลักฐานเอกสาร # ๑

พระมหาจักรพรรดิมีพระราชสารสงบศึกและขอพระราชโอรสคืน โดยเขียนว่า "...ขอจำเริญทางพระราชไมตรีมายังสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี ผู้มีอิศรภาพใหญ่ยิ่งกว่าชัฎยราชสามนต์ในชมพูทวีป...."

แผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (ครั้งที่ ๑) ๓๕

พระไทยโหมนศักดิ์สมเด็จพระราชโอรสทั้งสองพระองค์นั้น แล้วแต่งพระราชดำรัสให้
พระมหาราชครูประโรหิตขุนหลวงพระเกษม ขุนหลวงพระไกรศรี ถอนมาทางเรือขึ้น
ไปถึงเมืองไชยนาทบุรี ท้าวพระยารามัญนำเข้าเฝ้าทูลถวายพระราชดำรัสแก่พระเจ้า
หงสาวดี และในลักษณะดำรัสนั้นว่า พระราชดำรัสสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาธิราช
เจ้าพระนครศรีอยุธยา ขอจำเริญทางพระราชไมตรีมายังสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี ผู้มี
อิศรภาพใหญ่ยิ่งกว่าชัฎยราชสามนต์ในชมพูทวีป ด้วยพระองค์ยกพยุหโยธาทัพมา
กระทำยุทธนาการกับพระนครศรีอยุธยา เป็นที่ตัวรังพระราชหฤทัย ในบรมภษัตรีราชา
โดยบูรพประเพณีและเด็กทัพโดยปรกติมิได้แพ้พ่าย ฝ่ายโอรสแห่งขามได้รู้ในเชิงชัยยุทธ์
ยกติดตามมาตักกองทัพพระองค์จับได้นั้น โอรสทั้งสองถึงซึ่งปราชัยอยู่แล้ว อุประมาตุ
สฤณไปผูก อันต้องแล้วพเนจรได้ทรงซึ่งได้ ขอพระองค์อย่าได้มีอาชญาของเวรเลย
จงปล่อยโอรสแห่งข้าให้คืนพระนครก็จะเป็นเกียรติยศแห่งพระองค์สืบไป คราบเท่ากัฏปาถ-
ดำน สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีได้แจ้งในลักษณะพระราชดำรัสดังนั้นก็แยมพระโอรสผู้ แล้ว
ครัดแกผู้จาทพระราชดำรัสว่า สมเด็จพระเจ้าพระเจ้าให้มาอ่อนน้อขอราชโอรสแล้วเรา
อนุญาตให้ จึงดำรัสตั้งพระรามเสถียร พระมหินทราธิราชว่า เจ้าทั้งสองจงไปทูลแก่
พระราชบิดาว่า เราขอข้างพลายศรีมังคละ ข้างพลายมังคละทอปปี้ ทั้งสองข้างไปชมเล่น
กรุงหงสาวดี

พระรามเสถียร พระมหินทราธิราช และผู้จาทพระราชดำรัสนักกราบบังคมดา
สมเด็จพระเจ้าหงสาวดี มายังพระนครศรีอยุธยา ต้องพระองค์ก็กราบทูลพระราชบิดาว่า
ซึ่งตามคตกองทัพกลับให้ข้าศึกจับไปได้ ให้เสียพระยศพระเกียรติ โทษมาถึงสิ้นชัฎยอยู่แล้ว
ขอพระราชทานโทษครั้งหนึ่งก่อน สมเด็จพระราชบิดากัประทานโทษให้ พระรามเสถียร
พระมหินทราธิราชกราบทูลว่า สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตั้งข้าพระองค์มาขอข้างพลาย
ศรีมังคละ พลายมังคละทอปปี้ ซึ่งขณะงสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาธิราช ก็ตรัสปลุกษา
ด้วยมุขมนตรีทั้งปวงว่า พระเจ้าหงสาวดีขอข้างพลายศรีมังคละ พลายมังคละทอปปี้ต้องข้าง
คองจะให้หรือประการใด ท้าวพระยามุขมนตรีกราบทูลว่า พระเจ้าหงสาวดีให้พระเจ้า

หลักฐานเอกสาร # ๒

แสดงว่า กุรুরาฐ และอินทปัตถ คือ กัมพูชา หรือกัมพูชาตั้งอยู่ในกุรুরาฐ (แดน
ทวาย) ไม่ใช่อยู่ในประเทศอินเดีย

๑๔๒ พระราชพงษาวดารกรุงเก่า

ได้จะตศักรัษะเดียบเดียบ นายทนายกองทงปวงแจ้งพระราชกำหนด กราบถวายบังคม
 ตาแตกไปเตรียมการตามรับตั้ง ครั้นเพลาค่ำยาม เจ้าหน้าทงปวงกระดมบนเขา
 ไปในเมือง คชงเขมรป่วยเจ็บตมตายเป็นอนมาก ฝ่ายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทงต้อง
 พระองค์ ก็ทรงเครื่องดำหริบชคัยราชรณยุทธี สมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้า ทรงเจ้า
 พระยาไชยาณาภภาพเป็นพระคชาธารพร้อมด้วยโยชานาญเดีร์จ เด็จมาขึ้นช้างพระที่นั่ง
 ตรงประคองครุฑศพระยามหาโยธา ได้เพชรฤกษ์จึงให้ประคองชองถองแตรสังข์ จด
 เพลงพลเรือนเป็นสำคัญ พลทหารทงดีคานเห็นสำคัญ ก็ให้ชนพร้อมกัน พระยามหาโยธา
 พระยาดัหวราชเคโซ พระยาท่ายนา พระราชมาณชชางนำหน้าทหารเข้าไปจะทำลาย
 ประตุมือง เขมรชงอาษาหน้าทรมประตและรักษาประต กยงชนหน้าไม้บนใหญ่ชอย
 ออกมาทงดีคาน พลทหารเจ็บป่วยตมตายกมได้ทอย พระยามหาโยธาชกซิมเข้าไปให้
 แทงประตเป็นด้ามารถ พอรุ่งชนเบนจนเดีร์เดือนทหารนด้ามคำ สักการ ๘๕๐ บิวอก
 ๓ศก ประตักพังตง ทหารไทยกรเข้าเมืองได้ ได้ซาพันเขมรตมตายเป็นอนมาก เขมร
 กองชนกชองถองทงต้องชนกมได้รบ ทงเครื่องดำตราวุธเดียบ ทนกระจกกระจ่ายออก
 จากเมืองบ้าง ไปหากรอบควิว้าง พระราชบุตรนทกเห็นไปคดอย จับได้พระยาดแวก
 กับพระศรีสุพรรณมาราช และญาติประยูรวงษ์ตมกรมใน ท้าวพระยาพระเขมร
 กรอบควิวัดเมืองเป็นอนมาก พลทหารกมพระยาดแวกพันชนามาถวาย
 สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวแยมพระโสมรุ้ แล้วมีพระราชโองการครัดตมพระยา
 ดแวกว่า ท่านเป็นกษัตริยชคัยราชดำรงแผ่นดินกรุงกมพชารบค มกุรราฐ เป็นแฉนแฉน
 ชนทเสีมา ฝ่ายกรุงพระมหานครศรีอยุธยา กมประจันตชนบทเป็นแฉนแฉน และ
 ต้องพระนครนกเป็นราชธานีใหม่ ถ้าจะใครได้ตมบค ในพระนครศรีอยุธยาแฉน
 มณฑลให้ถว้างชวง เหตุไฉนจึงมยอกเป็นพยหโยธาไปกระทำตงความให้ตงตาม ทงของ
 ชคัยราชรณยุทธี ชนเป็นทมบริเทวราชหฤทยกษัตริยราชราชตักอน จึงคดอยคดวาคค
 กรุงหงษาวงคมาคคพระนครศรีอยุธยาครังได้ กมแคยกพลไปพลอยชาคเคิมคเอาเมือง
 ชนบทประเทศกฉวาคคควอพพมาเมืองทงคทวง ทำศกคคกชอนมาตคถอมฟองฉกณบักษ

**โปรดสังเกตคำว่า กุรราฐ กับ ปัจจันตชนบท ที่บอกว่า "...กรุงศรีอยุธยา
ก็มีปัจจันตชนบทเป็นแวนแคว้น...." ทั้งสองนี้ปรากฏในพระไตรปิฎก
(โปรดดูหน้า ๖๐ ในสังคีตยวงศ์)**

แผ่นดินสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๒ (พระนเรศวร)

๑๔๓

ณนั้น ครอบด้วยราชประเพณีแล้วฤาประการใด ครึ่งนทานถึงซึ่งปราชัยแก่เราแล้ว จะ
คิดฉันทใดเล่า ให้เข้าไปตามสัตย์ตามจริง จะได้เป็นเยี่ยงอย่างกษัตริย์ไปภายหน้า

พระยาธรรมาโศภนกราบบังคมทูลว่า ซึ่งข้าพระองค์เป็นคนโง่เง่า มิได้
กระทำสงครามตามราชประเพณีกษัตริย์ ไปถนัดถใจกระทำเดียนหนามแก่พระนครศรี-
อยุธยาอัน โทษมาถึงตาย ถ้าพระองค์พระราชทานชีวิตได้ กรุงกัมพูชาธิบดีจะได้
เป็นชาวชนบทเสมากรุงเทพมหานคร ถ้ามิเพียงแต่จะกมหนวตาย

สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวได้ทรงฟังคำพระยาธรรมาโศภนทูล จึงตรัสว่า เราได้บอก
จากใจแล้วว่า ถ้ามิช่วยแก่ท่านเราจะทำพิธีประณตกรรมเขาโตหิตท่านล้างบาปเดียดให้จง
ได้ ท่านอย่าอวดดีแก่ชวดเลย จึงตั้งหน้าหาชอบในปรโลกนั้นเถิด บุตรภรรยาญาติ
ประยูรวงษ์ท่าน เราจะเลี้ยงไว้ให้มีความสุขแต่ก่อน

ครั้นตั้งนั้นแล้ว ก็พระราชบริวารแก้วมุนีศรี ให้ตั้งการพิธีประณตกรรม
โดยสวด พระโหราธิบดีชพอพรหมณ์ ก็จัดแจงการนั้นเสร็จ จึงเชิญเสด็จสมเด็จพระ
พุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นบนเกย เจ้าพนักงานองครักษ์เอาตัวพระยาธรรมาโศภนเข้าได้เกย
ดัดศีรษะเอาภาคทองรองโตหิตขึ้นไปชำระพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว พระโหร
าธิบดีกัณฐะไชย ชพอพรหมณ์เป่าสังข์ประโคมดุริยดนตรี ถวายมุขธาภิเศกทรง
อาเศียรพาทโดยสวดพระเสร็จเสด็จเข้าพลับพลา

รุ่งขึ้นสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์ ทรงเครื่องสำหรับราชรถรงค์
ยุทธุระกิจ สมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้าทรงมาพระที่นั่งราชพาหนะ ซึ่งตามคอกคืบสองหน
สมเด็จพระเอกาทศรถทรงมาพระที่นั่งพลาก หงส์ตามคอกคืบ พร้อมเสนาเสนางคินกรโยธา
หาญ แห่โดยกระบวนซ้ายขวาหน้าหลัง แล้วครั้นตรึงพระสุริยสมุสายพัดโบกพยับ
มีฆ้องกลองแตรสังข์ประโคมนฤนาท พระบาทเสด็จพระราชดำเนินเข้าไปเยี่ยมพระนคร
ครั้นเพลวสายแล้วสองนาฬิกา เสด็จกลับยังค่ายหลวง มีพระราชโองการตั้งเสนาบดี
มุนีศรีทูลทูลว่า บุตรภรรยาญาติวงศ์พระยาธรรมาโศภน และสมัคพรรคพวกภริยาพว
ซึ่งจับไว้ได้มากน้อยเท่าใด ให้มารวมไว้ ให้หน่วยทัพนายกอง ๆ หลังคุมไว้ก่อน เจ็ดวัน

กองทัพหลวงจะออกไป ท้าวพระยาทั้งหลายรับพระราชโองการแล้ว ก็ตรวจตราจัดครอบครัวพระยาจวึก และไพร่พลในเมืองซึ่งได้ไว้ นั้น เป็นคนอพยงข้ามหมื่นเศษ แล้วแต่งกองทัพให้คุมตัวไปโดยพระราชบัญชา

ครั้นกองทัพซึ่งคุมไปได้เจ็ดวันแล้ว ครั้นถึงณวันอังคารเดือนห้าแรมห้าค่ำ เพลาสิบเอ็ดทุ่มห้าบาท สมเด็จพระบาทบรมนาถบรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์ทรงเครื่องอภิสวรรพาทรมบวรวิมลศีลธรรมเสด็จ สมเด็จพระนครินทร์บรมบพิตรเป็นเจ้า ทรงฟังเทพธิดาอุกพระที่นั่งสุวรรณปฤษฎางค์ สมเด็จพระเอกาทศธรรมทรงฟังเทพธิดาอุกพระที่นั่งหงสวดีอภิสวรรพาทรมบวรวิมลศีลธรรม บังวรจักรพรรดิบงแตรกลองสังข์บรรพตด้วยโยธาทวยหาญ แห่ตรวจระยสะกันทรงพร้อมเสด็จคัพพหุยมคมคหิมา

คาสาช พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์ เสด็จจากกรุงศรีอยุธยา นครอินทปัตถนครรัฐราชธานี

ฝ่ายทัพพระยาจักรราชเสด็จมา ก็เลิกทัพกลับไปนครเสียมราบ แด่ทัพเรือหนึ่งอยู่สองวันจึงต้องไปตามขดมารค ออกปากน้ำเมืองพุทไธมาศคืน พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์ เสด็จรอนแรมมาโดยมารคฉุดฉันทันแดนกัมพูชาประเทศ ที่พายทางหนักเด็ก โดยเสด็จมาเป็นกระบวนทองสัน สืบตามวันทัพหลวงณเสด็จถึงกรุงเทพมหานครศรีอยุธยา และบุตรภรรยาญาติประยูรวงษ์พระยาจวึก และครัวพระยาพระเชษฐภคินี กัรรังพล ปรณาให้จัดแควตงบ้านเรือน แด่พระราชทานเครื่องขัญมณเฑาะฟองให้โดยควร ครั้นทัพนายกองทัพภักทพร้อมพระนครพร้อมเสด็จ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพระราชทานบำเหน็จรางวัลโดยสมควรแก่ความชอบ แต่พระราชทานให้เป็นที่เจ้าพระยาอรรคมหาเสนาธิบดีสมุหพระกลหาโหม พระราชทานพานทอง เต้านาทอง เขยตทองซ้ายขวา กระบี่ฝักทอง เครื่องขุบโภกบริโภก เป็นอันมากโดยถาณาศักดิ์

ครั้นวันอังคารเดือนห้าขึ้นสองค่ำ จศักราช ๙๔๘ ปีจออัฐศก กรมการเมืองกุยบุรีบอกเข้ามาว่า พระยาศรีไศลณรงค์ ซึ่งให้ไปรั้งเมืองศกนาทศร์เป็นขบถ โภษาธิบดี

หลักฐานเอกสาร # ๓

กรุงศรีอยุธยาเป็นเกาะมีทะเลล้อมรอบ เมื่อพระเจ้าทรงธรรมทรงพบพระพุทธบาทได้ทรง
เสด็จโดยทางเรือ และได้สร้างตำหนักที่ทำเรือ ผึ่งทะเลน่าจะคลุมบริเวณกว้าง พระนเรศวร
ในคราวเสด็จไปตีกรุงหงสาวดี ต้องใช้เวลาเสด็จทางชลมารค ๕ วันจึงถึงกาญจนบุรี ผึ่ง
ตะวันออกคงเรียบมาถึงปทุมธานีจึงมีท่าเรือที่ตำบลโฆลง เรียกว่า ตำบลท่าโฆลง

พระยาจักรี พระสุนทรสงครามกราบทูลว่า ถ้าศึกหงสาวดียกใหญ่หลวงมาประการใด
กต ข้าพเจ้าทั้งสามคนน จะขอประกันพระนครไว้

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับขุนชาตาม จึงให้มหาราชดำเนนตอบไป ในลักษณะ
พระราชดำเนนนั้นว่า สมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาธิราช รามินทรราชินทรราชเชนทร์
สุริเยนทรโยธิตมราไชยสงครามธิปัตถอดยราชทวารวดีศรีอยุธยามหาธิสถกษพทิตนราช-
ธานีบรมย์อุดมด้วยมหาเสด็จครุญชราชคิศจักรพงษ์พิศณุพงษ์อินประเดริฐ ดันองทาง
พระราชไมตรีมายังสมเด็จพระอนุชาเรา ผู้มานพิภพกรุงหงสาวดี อันมีอศักรราชฤทธิ
ราชณรงค์ในรามัญประเทศทิศใต้ตั้งคต ด้วยมหาราชดำเนนมานนได้แจ้งแจ้ง แต่ทว่า
เป็นบุตรประเพณี ผู้ได้มธรรมการบารมถึงทบรมจักรแล้ว ทมจักรแก้ว ดวงแก้วมณ นางแก้ว
ช้างแก้ว ม้าแก้ว ขุนพลแก้ว ขุนคลังแก้ว ถ้าหาบุญบารมไม่ ถึงผู้นั้นจะให้ภักษา
มิได้ ขรรคมคาประเทศธานีได้มีนางรูปงาม มีช้างเผือกช้างเนมมบอแก้วบอทอง ก็เป็น
ประเพณีที่จะให้เกิดยทชนากว อยาให้พระอนุชาเราอนอยพระไทยเลย

ทศรับพระราชดำเนนแล้วกราบถวายบังคมลาไปยังกรุงหงสาวดีถวายพระราชดำเนน
ทตประพฤตเหตุทุกประการ สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีแจ้งในพระราชดำเนนและภักษาทุก
ทงปองกัศรีตัว ชอบใจพระมหาจักรพรรดิ เราต้องประสงค์ช้างเผือกแต่ต้องช้าง คอวฤ
ชาติทางพระราชไมตรีได้ อันพระนครศรีอยุธยา กับกรุงหงสาวดี ตั้งแต่นั้นไปจะเป็น
ปรบักษกันแล้ว ๆ คริสต์ปลูกชาด้วยท้าวพระยามุขมนตรีว่า เรายกไปพระนครศรีอยุธยา
มิได้เนน ด้วยเหตุตามประการ ประการหนึ่งพระนครศรีอยุธยา มีนาต่อมรอบคัวพระ
ดีเนนราช อันมีสัตว์นครสัตว์เขตตมเป็นชนๆ ประการหนึ่งชาติโดยเสียบยงอาหารจะทำการบ
มิได้ อนึ่งเมืองพระพิศณุโลก เมืองสุวรรณโลก เมืองสุโขทัย เมืองกำแพงเพชร เมืองพิไชย
หาเมืองนกกยงเป็นท้าวตั้งกรุงเทพมหานครอยู่ ทงเสียบยงอาหารกับบริวารณ ถ้าได้เมืองฝ่าย
เหนือทงนคด้วยแล้ว พระนครศรีอยุธยาไม่พเนงอมมอเรา จะเห็นประการใด มุขมนตรี
ทงปองกัเห็นโดยพระราชบริหาร สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีศรีตัว เราจะยกครั้งนจะให้มาก
กว่าก่อนสามเท่า จึงให้มหาราชกำหนดไปถ้พระเจ้าองวะราชบุครเชย พระเจ้าแปรผู้เป็น

แผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาที่ ๑ (พรงเจ้าทรงธรรม)

อุปราชอยู่เจ็ดวัน พระมหาอุปราชประหวอดงตามวันสวรรคต สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
ก็ให้แต่งการพระราชทานเพลิงตามอย่างมหาอุปราช

ครั้งนั้นญุ่นเข้ามาค้าขายหลายตัว ญุ่นโกธว่าเด็บบคมได้เป็นธรรมคบคิดกัน
เข้าด้วยพระพิมลธรรม เจ้าพระมหากษัตริย์เสีย ญุ่นคุมกันได้ประมาณ ๕๐๐ ยกเข้ามา
ในท้องสนามหลวง คอยกุมเอาพระเจ้าอยู่หัวอันเสด็จออกมาฟังพระสังฆบอหนงตั้ง
ณพระที่นั่งจอมทองตามหลัง ขณะนั้นพอพระสังฆวัดประคู้โรงธรรมเข้ามาแปรรูป พา
เอาพระองค์เสด็จออกมาต่อหน้าญุ่น ครั้นพระสังฆพาเสด็จไปแล้ว ญุ่นร้องขอของจนว่า
จะกุมเอาพระองค์แล้วเป็นโรจิ่งนงเสียเถา ญุ่นถูงเถียงกันเป็นโกลาหล ฝ่ายพระมหา
อำมาตย์คุมพลได้โอบรับญุ่นล้มตายเป็นอนมาก ญุ่นแตกไปจากพระราชวังตั้งตำ
หนไป ตั้งแต่นั้นมาสำภาเมืองญุ่นก็มีได้เข้ามาค้าขายณกรุงเทพมหานครอีกเคย พระมหา
อำมาตย์ให้ไปเชิญเสด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้าพระราชวัง เพลาเช้าเสด็จออกท้องพระโรง
พร้อมด้วยท้าวพระยาเด็บบคมนครมุขทั้งหลาย ทรงพระมหากรุณาครัดว่า ราชการ
ครั้งน พระมหาอำมาตย์มีจมาชอบมาก ให้เป็นเจ้าพระยากระตาไหมสุริยวงศ์ พระ
ราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคนอนมาก แล้วสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชโองการ
ให้พิเศษแต่งเครื่องบิยจงหนถวายพระสังฆวัดประคู้โรงธรรมเป็นนจกตรอตรา

ตุศักราช ๙๖๕ (พ.ศ. ๒๑๔๖) มีเถาะเบญจศก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้รักพระ
มงคตบพิตรอยู่ฝ่ายทิศตะวันออกมาไว้ฝ่ายทิศตะวันตก แล้วก็ให้ก้อพระมณฑปไว้

ในบั้นหนมหนงตั้งเมืองชนะนาศร์บอกเข้ามาว่า กองทัพพะม่ามอญมาล้อมเมือง
ขอพระราชทานกองทัพมาช่วย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัดให้พระยาพิชัยสงครามเป็นแม่ทัพ
ยกออกไปตั้งเมืองตั้งจร นายทัพนายกองบอกเข้ามาว่า เมืองชนะนาศร์เสียแก่ข้าศึกแล้ว
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้หากกองทัพกลับ

ตุศักราช ๙๖๘ (พ.ศ. ๒๑๔๙) มีมะเมยขลุศก ทรงพระกรุณาให้พุนดินหน้าพระ
วิหารแกตบไว้เป็นที่สำหรับถวายพระเพลิง ในบั้นหนเมืองสระบุรีบอกเข้ามาว่า พรวานบุญพบ

พระราชพงษาวดารกรุงเก่า

รอยเท้าอันใหญ่บนไหล่เขา เห็นประหลาด สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัววัดพระทัย เสด็จด้วย
เรือพระที่นั่งชัยพยุหบาตรา พร้อมด้วยเรือท้าวพระยาต่างนตราชตาชดาโดยชลมารค
นทราว ประทับทวารเรือ รุ่งขึ้นเสด็จทรงพระที่นั่งสุวรรณปฤษฎางค์ พร้อมด้วยเกษมร
เด็นางคณิศรเป็นอันมาก ครั้นนพยมได้มีทางสถลมารค พราหมณ์เป็นมกคฤหบดีหน้าสถลค
ดงไปถึงเชิงเขา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้นทอดพระเนตรเห็นท้าว เป็นรอยพระบรม
พุทธบาทมีลายลักษณะกัจจกร ประกอบด้วยอัญชุตระดมหมามงคสร้อยแปดประการ
สมด้วยพระบาทแล้ว ต้องกบเมืองตั้งถามอกเข้ามาว่า กรุงศรีอยุธยาเมืองพระพุทธรบาท
อยู่เหนือยอดเขาสุวรรณบรรพต ก็ทรงพระโสมนัสปรึดาปราโมทย์ ถวายทศนัชนัชนือ
พระอศมา เสด็จด้วยเบญจางคประดิษฐ์เป็นหลวยครา กระทำนัศการตั้งการบูชาด้วย
รูปเทียนคู่คณิศรจะนับมิได้ ทงท้าวพระยาเสนาบดีถวราชนถปราชญ์บัณฑิตทั้งหลวย
ก็ถวายวันทนประณามน้อมเกล้าด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ต่างคนมีจิตโสมนัสปราโมทย์
ยิ่งนัก กระทำตั้งการบูชา สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวก็ถวายอนาถนเทเป็นบริเวณออก
ไปโยชน์หนึ่ง โดยล้อมรอบ แล้วทรงพระกรุณาฯ ครั้นให้ช่างจับการสถาปนาเป็นมณฑป
ล้อมพระบรมพุทธรบาท และสร้างพระอุโบสถ พระวิหารการเปรียญคฤหฐาน กุฎีสงฆ์
เป็นอันมากประการ แล้วให้ฝรั่งต้องกลองคตทางสถลมารคกว้างสิบวาตรงตลอดคตทั้งห้า
ให้แผ้วถางทุ่งปรายให้รกราบเป็นถนนหลวงเสร็จ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสถลคตท่าเรือ
ทรงพระกรุณาฯ ให้ตั้งพระราชนิเวศน์ตำหนักฟากตะวันออก ให้ชื่อตำหนักท้าวเจ้าสุนก
ขณะนั้นฝ่ายเขาตอกเอาถอกบดถวเรือชัย ทอดพระเนตรเห็นตรัสว่างามค้อย ครั้น
เสด็จสถลคตกรุง ตั้งให้แฉ่งบดถวเรือชัยเม่นเรือกง ทรงพระกรุณาฯ เสด็จให้ช่างสร้าง
พระมณฑป พระพุทธรบาท และอาวาสบริเวณทุ่งปวงดัดบึงสำเร็จ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จขึ้นไปทำการฉลอง งานมหรศพัธม โภชเจ็ดวันแล้วเสร็จ เสด็จสถลคตยังกรุงเพ
มหานคร ในปิ่นนพรา ภัตพระมหาธาตุทำถายตงจนชนครุทพ่นือตั้งคต
ตุศักราช ๒๒๒ (พ.ศ. ๒๓๗๐) ปีเถาะนพศก ทรงพระกรุณาฯ แต่งพระมหาชาติ
คำหลวง และสร้างพระไตรปิฎกธรรมไว้สำหรับพระเถรานุเถรวิน